

**PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA TECHNICZNO – EKONOMICZNA
W JAROSŁAWIU**

ZATWIERDZAM”

REKTOR

REKTOR

prof. ucz. dr. hab. Krzysztof Rejman

PROCEDURY

**DZIAŁANIA
NA WYPADEK SZCZEGÓLNYCH ZAGROŻEŃ
W CZASIE POKOJU
W PAŃSTWOWEJ WYŻSZEJ SZKOLE TECHNICZNO
EKONOMICZNEJ W JAROSŁAWIU**

Uzgodniono

KANCLERZ

mgr inż. Mariusz Dudek

Opracował

Pełnomocnik
ds. ochrony informacji niejawnych
i służby bezpieczeństwa

mgr inż. Jerzy Biały

JAROSŁAW – STYCZEŃ 2021

SPIS TREŚCI :

1. OCENA POTENCJALNYCH ZAGROZEŃ.....	4
1.1. Rodzaje zagrożeń.....	4
1.2. Charakterystyka zagrożeń.....	4
1.2.1. Zagrożenie pożarowe.....	4
1.2.2. Zagrożenie podtopieniem.....	4
1.2.3. Zagrożenie katastrofalnymi zjawiskami atmosferycznymi.....	4
1.2.4. Zagrożenie środkami biologicznymi.....	5
1.2.5. Zagrożenie toksycznymi środkami przemysłowymi (TSP).....	5
1.2.6. Zagrożenie skażeniami promieniotwórczymi.....	5
1.2.7. Zagrożenie katastrofą budowlaną.....	5
1.2.8. Zagrożenie terroryzmem.....	5
1.2.9. Zagrożenia cyberbezpieczeństwa uczelni.....	6
2. PROCEDURY DZIAŁANIA NA WYPADEK WYSTĄPIENIA ZAGROZEŃ KLĘSKAMI ŻYWIOŁOWYMI I KATASTROFAMI.....	6
2.1. Procedura działania w razie pożaru.....	6
2.1.1. Alarmowanie.....	6
2.1.2. Akcja gaśnicza i ewakuacyjna.....	7
2.1.3. Współdziałanie ze Strażą Pożarną.....	7
2.2. Procedura działania przed podtopieniem.....	7
2.2.1. Stan stałej gotowości przed podtopieniem.....	7
2.2.2. Stan podtopienia.....	7
2.2.3. Likwidacja skutków podtopień.....	8
2.3. Procedura działania w przypadku zagrożenia katastrofalnymi zjawiskami atmosferycznymi.....	8
2.3.1. Zagrożenie huraganowymi wiatrami.....	8
2.3.2. Zagrożenie śnieżycą.....	8
2.3.3. Inne zagrożenia.....	8
3. PROCEDURY DZIAŁANIA W PRZYPADKU SKAŻENIA SUBSTANCJAMI PROMIENIOTWÓRCZYMI, ŚRODKAMI TRUJĄCYMI I ZAKAŻENIAMI BIOLOGICZNYMI.....	9
3.1. Procedura działania w przypadku zagrożenia środkami biologicznymi.....	9
3.1.1. Stan zagrożenia.....	9
3.1.2. Ogłoszenie alarmu.....	9
3.1.3. Odwołanie alarmu.....	10
3.1.4. Czynniki biologiczne, które mogą być zastosowane jak środek terroru (podział wg objawów).....	10
3.1.5. Schemat postępowania i współpracy w przypadku zagrożenia niebezpieczną chorobą zakaźną oraz bioterroryzmem (wąglik).....	10
3.2. Procedura działania w przypadku zagrożenia środkami toksycznymi.....	11
3.2.1. Stan zagrożenia.....	11
3.2.2. Ogłoszenie alarmu.....	11
3.2.3. Odwołanie alarmu.....	11
3.2.4. Czynniki chemiczne, które mogą być zastosowane jako środek terroru (podział wg objawów).....	12
3.3. Procedura działania w przypadku zagrożenia środkami promieniotwórczymi.....	12
3.3.1. Zagrożenie skażeniami promieniotwórczymi.....	12
3.3.2. Skażenie środkami promieniotwórczymi.....	12
3.3.3. Odwołanie alarmu o skażeniach, usuwanie jego skutków (zabiegi dezaktywacyjne).....	13
3.4. Procedura postępowania w przypadku otrzymania podejrzonej przesyłki.....	13
3.4.1. Postępowanie z podejrzaną przesyłką.....	13
3.4.2. Zalecenia dla pracowników zajmujących się korespondencją.....	14
3.5. Organizacja likwidacji skutków użycia środków biologicznych, chemicznych i promieniotwórczych.....	14
3.5.1. Ogólna charakterystyka i organizacja dekontaminacji (dezaktywacja, odkazanie).....	14
3.5.2. Organizacja dekontaminacji osób porażonych.....	15
3.5.3. Ogólne zasady dekontaminacji.....	15
4. PROCEDURY DZIAŁANIA NA WYPADEK INNYCH ZAGROZEŃ.....	16
4.1. Procedura działania w przypadku stwierdzenia kradzieży.....	16
4.2. Procedura działania w przypadku aktów wandalizmu i rozruchów ulicznych.....	16
4.3. Procedura działania w przypadku wystąpienia katastrofy budowlanej.....	16
4.4. Procedury zabezpieczenia cyberprzestrzeni uczelni.....	17

4.4.1. Kompleksowe zabezpieczenie sieci teleinformatycznej.....	17
4.4.1.1 Bezpieczeństwo sieci lokalnej.....	17
4.4.1.2 Bezpieczeństwo sieci bezprzewodowej.....	17
4.5.2 Podstawy ochrony komputera w sieci.....	18
4.5.2.1. Bezpieczna instalacja	18
4.5.2.2. Dodatkowe zabezpieczenia	18
Instrukcja alarmowa w przypadku zgłoszenia o podłożeniu lub znalezieniu ładunku wybuchowego w obiekcie..	19
ZAŁĄCZNIKI.	
Załącznik Nr 1 do Instrukcji alarmowej w przypadku zgłoszenia o podłożeniu lub znalezieniu ładunku wybuchowego w obiekcie użyteczności publicznej Protokół Nr z przeprowadzonego rozpoznania minersko pirotechnicznego	21
Załącznik Nr 2 do Instrukcji alarmowej w przypadku zgłoszenia o podłożeniu lub znalezieniu ładunku wybuchowego w obiekcie użyteczności publicznej Wskazówki do prowadzenia rozmowy ze zgłaszającym o podłożeniu Bomby	22
Telefony alarmowe.....	23

1. OCENA POTENCJALNYCH ZAGROZEŃ.

1.1. Rodzaje zagrożeń.

Podstawowymi zagrożeniami czasu pokoju dla Państwowej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu mogą być:

1. klęski naturalne (żywiolowe):

- pożary;
- podtopienia;
- huragany i burze;
- śnieżyce i gradobicia;

2. katastrofy cywilizacyjne (awarie):

- skażenie środowiska środkami promieniotwórczymi, chemicznymi (TSP) i zakażeniami biologicznymi,
- katastrofy komunikacyjne;
- katastrofy budowlane;
- włamania, kradzieże;
- terroryzm /podłożenie ładunku wybuchowego;
- zagrożenia cyberbezpieczeństwa uczelni.

1.2. Charakterystyka zagrożeń.

1.2.1. Zagrożenie pożarowe.

Zagrożenie pożarowe dla Państwowej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu może być spowodowane:

- nieostrożnością pracowników;
- nieprzestrzeganiem przez pracowników i pacjentów zasad bezpieczeństwa przy obchodzeniu się z ogniem;
- zjawiskami atmosferycznymi (wyładowania atmosferyczne);
- usterkami instalacji elektrycznej lub urządzeń elektrycznych;
- usterkami instalacji i urządzeń gazowych;
- nieuwagą: pozostawienie bez nadzoru urządzeń elektrycznych, wadliwych urządzeń oświetleniowych; grzałek, kuchenek;
- sabotażem (podpalenie).

1.2.2. Zagrożenie podtopieniem.

Podtopienia na terenie Państwowej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu mogą wystąpić w związku z:

- katastrofalnymi opadami;
- awarią sieci wodociągowej.

Podtopienia mogą spowodować zalanie pomieszczeń piwnicznych w poszczególnych budynkach Państwowej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu i zniszczenie znajdującego się tam sprzętu socjalnego, przedmiotów oraz wyposażenia i materiałów. Podtopienia mogą przyczynić się do awarii zasilania energetycznego, sieci gazowej, wodnej i centralnego ogrzewania.

1.2.3. Zagrożenie katastrofalnymi zjawiskami atmosferycznymi.

Katastrofalne zjawiska atmosferyczne to huraganowe wiatry, śnieżyce, gradobicia, upały i susze. Huraganowe wiatry połączone niekiedy z tzw. trąbą powietrzną mają charakter gwałtowny, trwają stosunkowo krótko i są bardzo niszczące. W miejscach bezpośredniego działania mogą uczynić ogromne szkody np. zniszczyć budynki (okna, dachy), obiekty usytuowane na zewnątrz budynków itp.

Śnieżyca może być połączona z silnym wiatrem oraz być przyczyną odmrożenia i wychłodzenia organizmu.

Upały i susze stwarzają szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa pożarowego.

1.2.4. Zagrożenie środkami biologicznymi.

Zagrożenie środkami biologicznymi może mieć miejsce w wyniku ataku terrorystycznego z użyciem broni biologicznej takiej jak: wirusy, bakterie oraz ich toksyny.

1.2.5. Zagrożenie toksycznymi środkami przemysłowymi (TSP).

Skażenie toksycznymi środkami przemysłowymi rejonu działania Państwowej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu może mieć miejsce w wyniku awaryjnego uwolnienia substancji chemicznej stosowane przez Zakłady Mięsne Sokołów S.A. – Oddział w Jarosławiu przechowujące i wykorzystujące w procesie produkcji około 16 ton amoniaku (strefa zagrożenia o promieniu 1 km). W przypadku awarii zbiorników z amoniakiem i przy południowym wietrze obłok skażonego powietrza może dotrzeć do uczelni w czasie do kilku minut w zależności od prędkości wiatru i warunków meteorologicznych, stwarzając poważne zagrożenie dla zdrowia pracowników i studentów w obiektach przy ul. Pruchnickiej i Miasteczka Akademickiego. Awaria zbiornika z chlorem (około 1,5 tony) w Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji w Jarosławiu Dział Produkcji Wody i Gospodarki Wodomierzowej mający siedzibę w m. Munina przy ul. Wodnej 15 może spowodować skażenie obiektu akademika przy ul. Zbożowej. Dotarcie chloru w zależności od warunków atmosferycznych w czasie do kilkunastu minut.

Istnieje również poważne zagrożenie TSP przewożonymi transportem:

- kolejowym po trasie: Przeworsk – Jarosław – Przemyśl;
Przeworsk – Jarosław – Bełżec;
- kołowym po trasie : Rzeszów – Jarosław – Przemyśl;
Przeworsk – Jarosław – Leżajsk;
Przeworsk – Jarosław – Lublin.

W przypadku katastrofy narażone na skażenie mogą być tereny położone nawet 5 km od torów lub drogi.

1.2.6. Zagrożenie skażeniami promieniotwórczymi.

Obiekty Państwowej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu mogą być skażone opadem pyłu promieniotwórczego powstałego w wyniku awarii znajdujących się na terenie kraju reaktorów badawczych w Instytucie Badań Jądrowych w Świerku pod Warszawą oraz awarii obiektów jądrowych położonych w odległości około 200 – 300 km, to jest dwóch elektrowni na Ukrainie przy wiatrach wiejących od strony wschodniej i dwóch elektrowni na Słowacji przy wiatrach wiejących z kierunku południowego.

Zagrożenie skażeniem promieniotwórczym może być spowodowane również w wyniku katastrofy pojazdów przewożących materiały radioaktywne, przemytu materiałów promieniotwórczych oraz zamachów terrorystycznych.

1.2.7. Zagrożenie katastrofą budowlaną.

Katastrofy budowlane najczęściej powodowane są:

- wybuchami gazu;
- obsunięciem stropów lub nadwyższeniem ważnych elementów konstrukcyjnych budynku;
- tąpnięciami.

Wystąpienie katastrofy budowlanej może mieć charakter gwałtowny, trwa stosunkowo krótko i jest bardzo niszcząca. W miejscach bezpośredniego działania mogą uczynić ogromne szkody np. zniszczyć budynki (okna, dachy).

1.2.8. Zagrożenie terroryzmem.

Terroryzm jest to zjawisko przemyślanego użycia przemocy lub zagrożenia w celu wywołania strachu; przemyślane wymuszenie lub zastraszenie rządów lub społeczeństw w celu wywarcia nacisku politycznego, religijnego lub ideologicznego. Terroryzm ma podłoże o charakterze społecznym, ekonomicznym i kulturowym.

Ze względu na skalę występowania można wyróżnić dwa klasyczne typy terroryzmu:

a/ **wewnętrzny** – określane jako ten rodzaj terroryzmu, w który zaangażowane są osoby lub grupy kierujące swe działania przeciw własnemu rządowi i współobywatelom i nie są one zarządzane z zewnątrz;

b/ **międzynarodowy** – z tym rodzajem terroryzmu mamy do czynienia wtedy, gdy zaangażowane są osoby lub grupy osób wspomagane przez jednostki działające poza granicami danego kraju i których działalność nie ogranicza się tylko do jednego państwa.

Najczęściej spotykane rodzaje aktów terrorystycznych to:

- dokonanie lub groźba zamachu bombowego, w szczególności związanego z podkładaniem ładunków wybuchowych;
- ataki przy użyciu niebezpiecznych substancji chemicznych np. gazu łzawiącego, biologicznych i promieniotwórczych;
- porwania samolotów;
- zajmowania budynków rządowych i publicznych;
- uprowadzania osób;
- skażenie i zakażenie ujęć wodnych i żywności.

Siła terroryzmu leży w tym, że ataki te są właściwie nieprzewidywalne, skierowane przeciw zwykłym, najczęściej przypadkowym ludziom, ale stanowią one tylko cel pośredni. Celem głównym jest skuteczne zastraszenie całego społeczeństwa.

1.2.9. Zagrożenia cyberbezpieczeństwa uczelni.

Wraz z postępującym rozwojem technologicznym tradycyjne zagrożenia coraz częściej mogą znajdować odpowiedniki (analogie) w cyberprzestrzeni.

Mowa o takich zjawiskach jak cyberprzestępczość, cyberprzemoc, cyberprotesty itp.

Do nich należy zaliczyć:

- ataki z użyciem szkodliwego oprogramowania;
- kradzież tożsamości;
- kradzieże (wyłudzenia) modyfikacje, lub niszczenie danych;
- ataki socjotechniczne (wyłudzenie informacji przez podszywanie się pod godną zaufania osobą lub instytucję);
- ataki na zakłócanie funkcjonowania infrastruktury (energia, woda, gaz itp.).

2. PROCEDURY DZIAŁANIA NA WYPADEK WYSTĄPIENIA ZAGROZEŃ KLĘSKAMI ŻYWIOŁOWYMI I KATASTROFAMI.

2.1. Procedura działania w razie pożaru.

2.1.1. Alarmowanie

W razie wybuchu pożaru, każdy kto pierwszy zauważy pożar ma obowiązek zaalarmować wszelkimi dostępnymi środkami osoby znajdujące się w strefie zagrożenia oraz:

Rektora - w godzinach pracy - tel. 16 624 46 20
- po godzinach pracy - tel. 606 279 385
Straż Pożarną - tel. 998 lub 16 621 56 85
Policję - tel. 997 lub 16 624 03 99

W razie potrzeby (na polecenie):

pogotowie ratunkowe	tel. 999
pogotowie energetyczne	tel. 991
pogotowie wodno-kanalizacyjne	tel. 994
pogotowie gazowe	tel. 992

Dalej postępować zgodnie z „Instrukcją bezpieczeństwa pożarowego”.

2.1.2. Akcja gaśnicza i ewakuacyjna.

W przypadku powstania pożaru w godzinach pracy, kierownictwo akcją obejmuje Rektor Państwowej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu lub wyznaczona wcześniej przez niego osoba, organizując i rozdzielając zadania do prowadzenia akcji gaśniczej przed przybyciem straży pożarnej tj.:

W pierwszej kolejności:

- ewakuacji ludzi z zagrożonego pożarem miejsca obiektu;
- prowadzenia akcji gaśniczej za pomocą dostępnego sprzętu;

W drugiej kolejności po analizie sytuacji:

- dokonanie podziału personelu do prowadzenia akcji ratunkowej w celu: gaszenia, ewakuacji, informacji, ochrony, wyłączenia prądu elektrycznego i gazu, zamknięcia instalacji ciepłowniczych oraz włączeniu oświetlenia awaryjnego (ewakuacyjnego), zamykania okien, drzwi, urządzeń wentylacyjnych;

W trzeciej kolejności:

- podporządkowanie sił i środków dowódcy akcji gaśniczej Straży Pożarnej;
- przygotowanie miejsc ewakuacyjnych;
- ewakuacji mienia z pomieszczeń zagrożonych.

W razie pożaru w pierwszej kolejności ewakuować:

- ludzi z zagrożonych pomieszczeń;
- zagrożone najcenniejsze mienie (aparatura, archiwum, sprzęt i urządzenia komputerowe);
- dokumentację inwentarzową, księgową, osobową;
- w razie potrzeby powiadomienie pogotowia ratunkowego, pogotowia energetycznego, pogotowia gazowego.

2.1.3. Współdziałanie ze Strażą Pożarną.

Po przybyciu jednostki Straży Pożarnej osoba dotychczas kierująca akcją gaśniczą ma obowiązek poinformować dowódcę Straży Pożarnej o sytuacji pożarowej i podjętych dotychczas działaniach oraz podporządkować się jego zaleceniom. Winna mu również przedstawić:

- plan sytuacyjny obiektu;
- „Instrukcję bezpieczeństwa pożarowego”;
- plan ewakuacji ludzi;
- plan rozmieszczenia lub wykaz najcenniejszego mienia, które należy ewakuować w pierwszej kolejności lub chronić na miejscu przed zniszczeniem w czasie akcji ratunkowej.

2.2. Procedura działania przed podtopieniem.

2.2.1. Stan stałej gotowości przed podtopieniem.

W tym stanie należy:

- aktualizować systematycznie plan ewakuacji Państwowej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu uwzględniając głównie ewakuację ludzi i mienia z obiektów zagrożonych podtopieniem;
- szkolić pracowników z zakresu ich zadań na wypadek zagrożenia podtopieniem.

2.2.2. Stan podtopienia.

W czasie podtopienia należy:

- zaalarmować personel o zaistniałej sytuacji;
- kontynuować prace zabezpieczające poszczególne obiekty (drzwi, okna);
- wyłączyć częściowo lub całkowicie instalacje (elektryczną, gazową, wodną, CO);
- być przygotowanym do ewakuacji mienia;
- w razie wystąpienia zalania wypompowywać (wynosić) wodę z pomieszczeń;

- przypadku dużego zagrożenia wezwać siły ratownicze (straż pożarną);
- zapobiegać kradzieży mienia przez przypadkowe osoby w czasie przemieszczania.

2.2.3. Likwidacja skutków podtopień.

- odbudowa zniszczonej infrastruktury;
- osuszanie zalanych pomieszczeń;
- powrót ewakuowanego mienia do stałych miejsc przechowywania;
- szacowanie strat i szkód, opracowanie doraźnego programu naprawczego.

2.3. Procedura działania w przypadku zagrożenia katastrofalnymi zjawiskami atmosferycznymi.

Kłęska żywiołowa spowodowana katastrofalnymi zjawiskami atmosferycznymi jest szczególnie groźna dla komunikacji i wszelkiego rodzaju zaopatrzenia np. żywnościowego, energetycznego itp.

Dlatego może powodować to częściowe zakłócenie działalności szkoleniowej i administracyjnej. Mogą wystąpić duże nieobecności pracowników, zakłócenie działalności administracyjnej i procesu dydaktycznego w Państwowej Szkole Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu.

W przypadku zagrożenia i wystąpienia ww. czynników należy:

- 1/ śledzić komunikaty środków masowego przekazu o stanie kłęski żywiołowej dla regionu.
- 2/ dokonać oceny stanu zagrożenia poszczególnych budynków w zakresie:
  - wpływu czynników zewnętrznych na stan techniczny budynku;
  - stanu zatrudnienia i dojazdu pracowników do pracy;
  - zabezpieczenia pracy w ruchu ciągłym (portierzy, ochrona, itp.);
  - zaopatrzenia w środki materiałowo-techniczne (woda, gaz, środki oświetleniowe, itp.);
  - ograniczenia działalności (w miarę potrzeb po gruntownej ocenie).
- 3/ przygotować budynki do działalności w warunkach ograniczonej ilości pracowników i ograniczenia dostaw energii, zaopatrzenia itp.;
- 4/ przygotować personel do usuwania skutków kłęski żywiołowej.

2.3.1. Zagrożenia huraganowymi wiatrami.

W przypadku zagrożenia należy:

- pozamykać (zaryglować) wszystkie drzwi, okna;
- odsunąć od okien cenne przedmioty, a lekkie przesunąć do ścian;
- przegrupować ludzi z pomieszczeń zewnętrznych do wewnętrznych na czas przebiegu zjawiska kłęski;
- zakazać wszelkich ruchów osobowych na zewnątrz budynków;
- należy liczyć się z brakiem dopływu prądu, wody i gazu, wystąpieniem zakłóceń w komunikacji;
- w wyniku przewrócenia się drzew należy liczyć się z uszkodzeniem budynków.

2.3.2. Zagrożenie śnieżycą.

W przypadku zagrożenia należy:

- zachować ostrożność w czasie poruszania się po terenie;
- usuwać nadmiar śniegu z przejść dla pieszych, dachów budynków oraz zwisające sople;
- ograniczyć w miarę możliwości prace na zewnątrz budynku;
- osoby pracujące na zewnątrz zabezpieczyć przed przemarznięciem.

2.3.3. Inne zagrożenia.

W przypadku wystąpienia innych zagrożeń takich jak: gradobicie, upały i susze, stosować się do ogólnie

przyjętych zasad i zaleceń podawanych w komunikatach radiowych i TV.

3. PROCEDURY DZIAŁANIA W PRZYPADKU SKAŻENIA SUBSTANCJAMI PROMIENIOTWÓRCZYMI, ŚRODKAMI TRUJĄCYMI I ZAKAŻENIAMI BIOLOGICZNYMI.

3.1. Procedura działania w przypadku zagrożenia środkami biologicznymi.

Sygnał alarmowy w przypadku zagrożenia może być nadany przez telefon, telefax, syreny, ruchome środki nagłaśniające lub wewnętrzny system alarmowy.

3.1.1. Stan zagrożenia.

Atak wcześniej zapowiedziany.

- 1/ Włączyć odbiorniki radiowe i telewizyjne na program lokalny w celu wysłuchania komunikatów ostrzegawczych, stosować się do poleceń komunikatów nadawanych przez obronę cywilną.
- 2/ Zaalarmować i ewakuować pracowników, pacjentów, interesantów i odwiedzających z rejonu zagrożenia w kierunku pod wiatr od źródła zagrożenia, a ze strefy skażonej poprzecznie do kierunku wiatru.
- 3/ Wyłączyć urządzenia klimatyzacyjne w obiekcie, natychmiast zamknąć i uszczelnić wszystkie otwory wentylacyjne, okna i drzwi.
- 4/ Przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego do wnętrza pomieszczeń – częsta zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą podtrzymuje zdolność pochłaniania na stałym poziomie.

W miarę możliwości zgromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki:

- maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry itp.
- 5/ Powstrzymać się od spożywania posiłków, palenia tytoniu oraz prac wymagających dużego wysiłku.
  - 6/ W zależności od okoliczności i potrzeb powiadomić Policję, Straż Pożarną, Pogotowie Ratunkowe.
  - 7/ Do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji, nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych.
  - 8/ Osoby przebywające na otwartej przestrzeni lub przystępujące do ewakuacji (po jej zarządzeniu) powinny jak najszybciej opuścić strefą niebezpieczną prostopadle do kierunku wiatru przenoszącego skażone powietrze.

3.1.2. Ogłoszenie alarmu.

Po ogłoszeniu ataku z użyciem środków biologicznych należy:

Atak szybko wykryty

Oprócz podjęcia w trybie alarmowym działań opisanych wyżej należy podjąć następujące działania:

- 1/ Użyć pasywnych środków ochronnych – maski, ubrań ochronnych, ewakuacja ludzi z zagrożonych obiektów, ochrona obiektów.
- 2/ Ewakuować ludzi ze skażonych pomieszczeń, rejonu.
- 3/ Ograniczyć lub zakazać ruch ludzi na zewnątrz budynku (z wyjątkiem zwalniania pracowników do domu).
- 4/ Prowadzić profilaktykę wśród zagrożonych pracowników i pacjentów.
- 5/ Stosować zapobiegawczo antybiotyki dla osób skierowanych w rejon skażeń.
- 6/ Prowadzić zabiegi sanitarne i specjalne.
- 7/ Śledzenie komunikatów radiowych i innych, stosowanie się do poleceń kierownictwa uczelni i kierowników jednostek ratowniczych.

Atak późno wykryty (powstały już podejrzanym ogniska zachorowań).

Działania w tych przypadkach muszą być zdecydowane, bardzo sprawnie kierowane i koordynowane. Niezbędne jest podjęcie następujących przedsięwzięć:

- 1/ Prowadzenie kordonu sanitarnego i wydzielenie stref zakażonych (skażonych).
- 2/ Poddanie kwarantannie ludzi znajdujących się w tych strefach.
- 3/ Dekontaminacja ludzi, odzieży i sprzętu w strefie zakażonej.
- 4/ Hospitalizacja chorych z objawami klinicznymi.
- 5/ Podjęcie działań profilaktycznych w strefach nie zakażonych.

3.1.3. Odwołanie alarmu.

Po odwołaniu alarmu o zakażeniu biologicznym należy:

- 1/ Usunąć zagrożenie czynnikiem biologicznym wewnątrz budynku poprzez zabiegi specjalne odkażające,
- 2/ Wszystkie pomieszczenia dokładnie przewietrzyć.
- 3/ Zapewnić poszkodowanym ewakuowanym osobom pomoc doraźną
- 4/ Usunąć materiały skażone (nieprzydatne środki, przedmioty – mienie).
- 5/ Przeprowadzić specjalistyczną kontrolę bhp, a rozpoczęcie normalnej pracy może nastąpić po usunięciu przyczyn zagrożenia.

3.1.4. Czynniki biologiczne, które mogą być zastosowane jako środek terroru - podział wg objawów.

Uszkodzenia zewnętrzne i wewnętrzne, gorączka, infekcja płucna:

Wąglik (bakteria).

Uwaga:

- Bakterie wąglika powodują infekcje skóry, systemu trawiennego lub płuc.
- Aby doszło do zakażenia musi dostać się do organizmu przez zatarty naskórek, przez połknięcie lub oddychanie.
- Wąglikiem nie można zarazić się od drugiej osoby.
- Zakażenie leczy się dużymi porcjami odpowiedniego antybiotyku.
- Szybkie i właściwe rozpoznanie zwiększa szansę wyleczenia.

Gorączka, delirium, krwawienie z jam ciała, drgawki:

Ebola (wirus).

Mdłości, biegunka, porażenie mięśni oddechowych:

Pałeczka jadu kiełbasianego (bakteria).

Gorączka, delirium, niewydolność układu oddechowego:

Dżuma (bakteria).

Uwaga: w przypadku otrzymania podejrzanego przesyłki (list, paczka) przestrzegać szczegółowej procedury postępowania

3.1.5. Schemat postępowania i współpracy w przypadku zagrożenia niebezpieczną chorobą zakaźną oraz bioterroryzmem (wąglik).

1. Zgłoszenie przypadku zachorowania lub podejrzenia o zachorowanie dokonują :
  - Lekarz pierwszego kontaktu,
  - Lekarz pogotowia ratunkowego,
  - Pielęgniarka.
2. Lekarz podejrzewający zakażenie niebezpieczną chorobą zakaźną (wąglikiem) powiadamia telefonicznie Powiatowego Inspektora Sanitarnego (PIS) w Jarosławiu tel. 16 624 24 40, alarmowy – 6060 210 399
3. Powiatowy Inspektor Sanitarny powiadamia telefonicznie Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, Miejskie Zespół Zarządzania Kryzysowego, Policję, Państwową Straż Pożarną (PSP).
4. Postępowanie w szpitalu z chorym, podejrzanym o szczególnie niebezpieczną chorobę, osobami z

kontaktu regulują wytyczne konsultanta krajowego w zakresie chorób zakaźnych.

3.2. Procedura działania w przypadku zagrożenia środkami toksycznymi.

3.2.1. Stan zagrożenia.

W przypadku stanu zagrożenia TSP należy:

1. Włączyć odbiorniki radiowe i telewizyjne na program lokalny w celu wysłuchania komunikatów ostrzegawczych, stosować się do poleceń komunikatów nadawanych przez obronę cywilną.
2. Zaalarmować i ewakuować pracowników, personel medyczny, pacjentów, interesantów i odwiedzających z rejonu zagrożenia w kierunku pod wiatr od źródła zagrożenia, a ze strefy skażonej poprzecznie do kierunku wiatru.
3. Wyłączyć urządzenia wentylacyjne i klimatyzacyjne w obiekcie, natychmiast zamknąć i uszczelnić wszystkie otwory wentylacyjne, okna i drzwi.
4. Przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia gazów do wnętrza pomieszczeń – częsta zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą podtrzymuje zdolność pochłaniania gazów toksycznych na stałym poziomie.

W miarę możliwości zgromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki:

- maski pyłowe, gaza, wata, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwa jadalna, woda, woda utleniona, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry itp.
5. Powstrzymać się od spożywania posiłków, palenia tytoniu oraz prac wymagających dużego wysiłku.
  6. W zależności od okoliczności i potrzeb powiadomić: Policję, Straż Pożarną, Pogotowie Ratunkowe.
  7. Do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji, nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych.
  8. Po odwołaniu alarmu należy wszystkie pomieszczenia dokładnie przewietrzyć.
  9. Zapewnić poszkodowanym ewakuowanym osobom pomoc doraźną.
  10. Osoby przebywające na otwartej przestrzeni lub przystępujące do ewakuacji (po jej zarządzeniu) powinny jak najszybciej opuścić strefę niebezpieczną prostopadle do kierunku wiatru przenoszącego skażone powietrze.

3.2.2. Ogłoszenie alarmu.

Z chwilą ogłoszenia alarmu do podstawowych zadań należy:

- wykonywać polecenia organów kierowania akcją ratowniczą;
- śledzić komunikaty radiowe i TV, stosować się do poleceń podawanych w komunikatach;
- ewakuować ludzi z zatrutowanych (zatrutych) rejonów i pomieszczeń;
- z górnych kondygnacji na niższe oraz parter i do podpiwniczeń - w przypadku uwolnienia się amoniaku:
- na wyższe kondygnacje – z parteru na I lub II piętro i wyżej) w przypadku - uwolnienia się chloru i kwasów:
- wyposażać personel w maski przeciwgazowe (w przypadku posiadania) i przeciwpyłowe;
- ograniczyć lub zakazać ruchu na zewnątrz budynku (z wyjątkiem zwalniania pracowników do domu);
- prowadzić ratownictwo osób porażonych (udzielenie pomocy sanitarnej, wezwanie pogotowia ratunkowego);
- utrzymywać przydzielony transport samochodowy w gotowości do użycia w celach ratunkowych (uwzględnić samochody prywatne pracowników za ich zgodą).

3.2.3. Odwołanie alarmu.

Po odwołaniu alarmu o skażeniach należy:

- prowadzić zabiegi sanitarne;
- przystąpić do odkażania pomieszczeń, sprzętu i materiałów (wietrzenie, ścieranie mechaniczne, zmywanie, płukanie itp.);
- usunąć nieprzydatne przedmioty i materiały skażone (żywność, woda itp.);
- zorganizować specjalistyczną kontrolę bhp przed rozpoczęciem pracy;

- rozpoczęcie normalnej pracy może nastąpić po usunięciu przyczyn zagrożenia.

3.2.4. Czynniki chemiczne, które mogą być zastosowane jako środek terroru (podział wg objawów).

Powodujące oparzenia (pieczenie, pęcherze – oczy, skóra, gardło):

Iperyt siarkowy (HD), Iperyt azotowy (HN), Luizyt (L), mieszanki Iperyt /Luizyt (HL), Iperyt tlenowy (T), Oksym fosgenu (CX), Etylodichloroarsyna (ED), Metylodichloroarsyna (MD).

Blokujące hemoglobinę:

Arsenowodór (S.A), Chlorocyjan (CK), Chlorowodór, Cyjanowodór (AC).

Uszkodzające układ oddechowy (uszkodzenia płuc, problemy z krążeniem nerkami):

Chlor (Cl), Difosgen (DP), Fosgen (CG), Tlenek azotu (NO), Nadfluoroizobutylen (PHIB), Fosfor czerwony, Tlenek cynku (HC).

Psychotoksyczne:

Czynnik 15, BZ, LSD, Kannabinoły (haszysz, marihuana), Fentanyl, Fenotiazyny.

Gazy paralityczno – drgawkowe (mdłości, drgawki, osłabienie):

Sarin (GB), Soman (GD), Tabun (GA), VE, VG, V – gazy, VM, VX.

Drażniące (łzawienie, swędzenie):

Chloroacetofenon (CN), Chloropikryna (PS), CS, CNS, CNC, CR, Bromocyjanek benzalu (CA).

Wymiotne:

Adamsyt, Difenylchloroarsyna (DA), Difenylcyjanoarsyna (DC).

3.3. Procedura działania w przypadku zagrożenia środkami promieniotwórczymi.

3.3.1. Zagrożenie skażeniami promieniotwórczymi.

Zagrożenie może mieć miejsce w wypadku awarii: w elektrowniach atomowych, zakładach pracy wykorzystujących i przechowujących środki promieniotwórcze, a także w wyniku ataku terrorystycznego z użyciem środków promieniotwórczych.

Sygnal alarmowy może być nadany przez syreny, rozgłośnie radiowe, ośrodki TV.

Z chwilą ogłoszenia alarmu do obowiązków Kierownictwa Państwowej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu będzie należało:

- zaopatrzenie personelu w środki indywidualnej ochrony (w miarę możliwości – maski przeciwgazowe, przeciwpyłowe, ręcznie wykonane maseczki z tkaniny, płaszcze ochronne gumowe, z tworzyw sztucznych, rękawice gumowe z folii, nakrycia głowy itp.);
- przygotowanie pomieszczeń do ukrycia ludzi na czas opadu promieniotwórczego;
- zgromadzenie środków do częściowej dezaktywacji: szczotki, zmiotki, trzepaczki, odkurzacze, woda, środki piorące, worki foliowe, pojemniki na odzież skażoną itp.;
- zgromadzenie żywności w szczelnych pojemnikach, wody i filtrów do wody;
- przygotowanie pojemników na odpady;
- uszczelnianie pomieszczeń przed przenikaniem pyłu promieniotwórczego;
- zabezpieczenie sprzętu medycznego i technicznego przed osiadaniami pyłu promieniotwórczego w pojemnikach, przez nakrywanie folią;
- zdjęcie firanek, zwinięcie dywanów i chodników, zdjęcie przedmiotów ze ścian itp.

3.3.2. Skażenie środkami promieniotwórczymi.

Opadanie obłoku promieniotwórczego (w postaci kurzu, pyłu, zawiesin powietrznych) jest równoznaczne ze skażeniem wszystkiego, a wielkość skażenia zależy od odległości od centrum skażenia, kierunku i siły wiatru. Ochrona przed skażeniem jest ograniczona i polega przede wszystkim na unikaniu stykania się z opadami radioaktywnymi.

W celu zminimalizowania skutków skażenia należy:

- wyłączyć wszystkie urządzenia elektryczne i gazowe;
- zamknąć okna i zabezpieczyć drzwi pomieszczeń służbowych;
- wyłączyć urządzenia klimatyzacyjne i wentylacyjne;

- ukryć personel i chorych (ewentualnie odwiedzających w wytypowanych ukryciach i pomieszczeniach);
- założyć indywidualne środki ochrony (przygotowane podręczne środki zastępcze);
- przy wchodzeniu do pomieszczeń stosować częściową dezaktywację tj. strzepywanie, zmiatanie, zmywanie itp.;
- sporządzać posiłki przy ograniczonej ilości produktów i wody (korzystanie z produktów uprzednio opakowanych, konserwowych itp.);
- przestrzegać możliwości ograniczenia pracy w terenie skażonym, nie korzystanie z narzędzi skażonych itp.;
- nie opuszczać ukryć do chwili odwołania alarmu;
- podporządkować się ściśle poleceniom służb obrony cywilnej.

3.3.3. Odwołanie alarmu o skażeniach, usuwanie jego skutków (zabiegi dezaktywacyjne).

Dezaktywacja będzie polegać na usuwaniu pyłu promieniotwórczego, usuwaniu skażonych przedmiotów, pozbywaniu się skażonej odzieży, żywności itp.

W budynkach można wykonać zabiegi polegające na:

- zmywaniu wodą z użyciem środków myjących (mydło, proszki);
- wymianie bielizny i odzieży (odzież i bieliznę skażoną spakować w pojemniki lub folię);
- mechanicznym usuwaniu pyłu promieniotwórczego (trzepanie, omiotanie, wycieranie, splukiwanie itp.);
- wykonaniu prac porządkowych (pranie, czyszczenie, szczotkowanie);
- usuwaniu skażonych płodów i skażonych opakowań (np. zakopanie).

W przypadku zaistnienia skażenia środkami promieniotwórczymi całością przedsięwzięć organizacyjno – obronnych kierować będzie – Kierownik (Szef) Miejskiego Centrum Zarządzania Kryzysowego w Jarosławiu

- tel. 16 624 87 66

- fax. 16 624 87 66

3.4. Procedura postępowania w przypadku otrzymania podejrzanego przesyłki (mogącej zawierać środki toksyczne i biologiczne).

3.4.1. Postępowanie z podejrzaną przesyłką.

I. W przypadku otrzymania podejrzanego przesyłki należy:

- Nie potrząsać ani nie otwierać przesyłki, wyłączyć systemy wentylacji i klimatyzacji, zamknąć okna;
- Umieścić podejrzaną przesyłkę w plastikowej torbie (szczelnie zamknąć) lub innym szczelnym pojemniku i pozostawić ją na miejscu;
- Jeśli nie ma pod ręką plastikowej torby lub pojemnika, przykryć przesyłkę czymkolwiek np. papierem i nie odkrywać;
- Opuścić pomieszczenie, uniemożliwić wejście innym osobom;
- Dokładnie umyć ręce mydłem i gorącą wodą, unikać dotykania twarzy;
- Powiadomić przełożonego, ochronę i wszystkie osoby w bezpośrednim otoczeniu;
- Powstrzymać się od spożywania posiłków, palenia tytoniu w zagrożonym pomieszczeniu;
- Sporządzić listę wszystkich osób z otoczenia, które mogły być obecne w chwili otrzymania przesyłki w celu udostępnienia jej Policji i lekarzom.

II. Gdy przesyłka została otwarta i zawiera podejrzaną zawartość należy:

- Nie zgarniać, nie dmuchiwać, natychmiast przykryć rozsypaną substancję tym co jest pod ręką i nie usuwać przykrycia do czasu przybycia odpowiednich służb;
- Opuścić pomieszczenie i zamknąć drzwi, uniemożliwić wejście innym osobom;
- Zdjąć jak najszybciej ubranie i umieścić je w plastikowej torbie lub pojemniku, który można szczelnie zamknąć. Gdy pojawią się odpowiednie służby, przekazać im ubranie;
- Wziąć prysznic i dokładnie umyć całe ciało, nie używać żadnych innych środków dezynfekujących oprócz mydła;

- Sporządzić listę wszystkich osób z otoczenia, które mogły być obecne w chwili otrzymania przesyłki w celu udostępnienia jej Policji i lekarzom.

III. Gdy substancja zostanie rozpylona w postaci aerozolu (np. wybuch przesyłki, przedostanie się do systemu wentylacji lub otrzymanie ostrzeżenia o prawdopodobnym zakażeniu) należy:

- Wyłączyć wszystkie instalacje wentylacyjne;
- Natychmiast opuścić zagrożone pomieszczenie;
- Zamknąć drzwi, aby uniemożliwić wejście innym;
- Powiadomić przełożonego, ochronę i wszystkie osoby w bezpośrednim otoczeniu;
- Sporządzić listę wszystkich osób z otoczenia, które mogły być obecne w chwili otrzymania przesyłki w celu udostępnienia jej Policji i lekarzom.

3.4.2. Zalecenia dla pracowników zajmujących się korespondencją.

W związku z potencjalnym zagrożeniem należy w miarę możliwości wydzielić w kierowanych jednostkach pomieszczenie przeznaczone do otwierania korespondencji zewnętrznej.

Pomieszczenia wyposażać w worki foliowe, a dla pracowników wykonujących te czynności przewidzieć rękawice gumowe, fartuchy itp.

Zwracać szczególną uwagę na podejrzaną przesyłki, w tym:

- adresowane do rąk własnych kierownictwa jednostki organizacyjnej;
- przysyłane z zagranicy;
- ponadnormatywne wymiary lub wagę;
- przekreślone nazwisko lub stanowisko adresata;
- brak lub niedokładny adres nadawcy;
- stempel poczty nie zgadza się z adresem zwrotnym;
- pochodzi od nadawcy lub z miejsca z którego nie spodziewamy się;
- wszelkie inne, które intuicyjnie wydają się podejrzaną.

We wszystkich opisanych powyżej przypadkach reakcja powinna być spokojna, zgodna z powyższymi procedurami, a ewentualne działania należy przeprowadzać w sposób usystematyzowany i racjonalny.

W przypadku wystąpienia zdarzenia należy powiadomić:

Policję – tel. 997, komórka – 112, Centrala : 47 824 13 99.

Oficer dyżurny : 47 824 13 10

Państwową Straż Pożarną – 998

oraz:

- Rektora Uczelni,
- Kanclerza,
- Pełnomocnika ds. ochrony informacji niejawnych i spraw obronnych.

Po przybyciu właściwych służb należy bezwzględnie stosować się do ich zaleceń.

3.5. Organizacja likwidacji skutków użycia środków biologicznych, chemicznych i promieniotwórczych.

3.5.1. Ogólna charakterystyka i organizacja dekontaminacji (dezaktywacja, odkażanie).

DEKONTAMINACJA (dezaktywacja, odkażanie) polega na usuwaniu z powierzchni ciała ludzkiego, błon śluzowych oczu, nosa i ust.

Substancji promieniotwórczych, środków trujących i biologicznych. Celem dekontaminacji jest zmniejszenie absorpcji trucizn przez osoby poszkodowane oraz zapobieganie wtórnemu skażeniu służb ratowniczych.

Rejon porażenia dzielimy na strefy:

- A. Strefa **CZERWONA (GORĄCA)** – otacza bezpośrednio miejsce zdarzenia gdzie dochodzi do skażenia pierwotnego. W niej nie wykonuje się żadnych zabiegów dekontaminacji oprócz ewakuacji.

B. Strefa **ŻÓŁTA (CIEPŁA)** – w której przeprowadza się dekontaminację oraz proste zabiegi medyczne np. udrożnienie dróg oddechowych założenie dużego wkłucia itp.

C. Strefa **ZIELONA (ZIMNA)** – w której zlokalizowane są źródła pomocy m.in. pełne zabiegi medyczne.

3.5.2. Organizacja dekontaminacji osób porażonych.

Etap I:

- zdjąć z poszkodowanego odzież, biżuterię i buty;
- rzeczy zabezpieczyć w specjalnych workach i pozostawić w strefie skażenia zgodnie z procedurą przewidzianą dla substancji niebezpiecznych;
- zanieczyszczeń stałych nie wolno usuwać przy pomocy szczotek lub innych narzędzi; zanieczyszczenia w postaci cieczy można próbować delikatnie usunąć za pomocą tamponu, chusteczki itp.

Etap II:

- miejsce skażone umyć dużą ilością letniej wody pod łagodnym ciśnieniem (zwrócić szczególną uwagę na fałdy skóry, okolice pach, pachwin i na stopy, zmywać wodą od głowy w kierunku stóp), w przypadku substancji nieznanych lub substancji nierozpuszczalnych w wodzie można użyć delikatnych detergentów /mydło szare/;
- nie używać żadnych substancji chemicznych do dekontaminacji skóry i błon śluzowych;
- w przypadku podejrzenia skażenia oczu należy ewentualnie usunąć szkła kontaktowe i przemywać oczy wodą.

UWAGA!

1/ przy skażeniu środkami chemicznymi jak:

- paraliżujące (pary), związki cyjanowe, środki uszkodzające płuca: należy zdjąć ubranie, a do mycia stosować 0,5% roztwór podchlorynu wapnia;
- paraliżujące (płyyny), parzące: postąpić jak wyżej, dodatkowo usunąć mechanicznie skażenia;
- łzawiące: do mycia stosować mydło szare i wodę;

2/ przy skażeniu środkami biologicznymi stosować standardowe mycie ciała;

3/ przy skażeniu radiologicznym stosować mycie mydłem i wodą całego ciała.

3.5.3. Ogólne zasady dekontaminacji:

a) opóźnienie dekontaminacji może mieć większe znaczenie niż długość jej przeprowadzania;

b) spłukiwanie 15 ofiar, po rozebraniu z wszystkich elementów garderoby przeznaczając 1 minutę dla osoby jest lepszym rozwiązaniem niż spłukiwanie 1 osoby poszkodowanej przez 15 minut, bowiem większość substancji płynnych i stałych usuwanych jest w czasie dekontaminacji;

c) często wymagana jest obecność toksykologa klinicznego;

d) należy wziąć pod uwagę toksyczność użytego środka;

e) odpowiednia dekontaminacja zapobiega skażeniom wtórnym, co ma szczególne znaczenie dla pracowników służby zdrowia, które będą miały kontakt z osobami poszkodowanymi;

f) układ oddechowy: przerwać narażenie, zapewnić odpowiednią wentylację /podawać tlen/;

g) skóra;

- dekontaminacja w przypadku narażenia na gazy nie jest konieczna, odzież może być źródłem skażenia wtórnego;
- nieuszkodzona skóra jest barierą dla wielu, ale nie wszystkich rodzajów trucizn;
- absorpcja przez skórę wzrasta w przypadku jej uszkodzenia i w wysokiej temperaturze;
- pewne części ciała są bardziej podatne na absorpcję substancji chemicznej niż inne np. okolice genitaliów absorbują substancje chemiczne o wiele szybciej niż ręce i stopy;
- substancje chemiczne rozpuszczalne w tłuszczach są zwykle łatwo absorbowane przez nie uszkodzoną skórę;
- narażenie na gazy duszące nie wymaga specjalnej dekontaminacji skóry i błon śluzowych;
- narażenie na gazy drażniące lub żrące wymaga dekontaminacji przy pomocy wody;
- skażenie substancjami stałymi lub cieczami wymaga dekontaminacji w strefie ciepłej (żółtej).

4. PROCEDURY DZIAŁANIA NA WYPADEK INNYCH ZAGROZEŃ.

4.1. Procedura działania w przypadku stwierdzenia kradzieży.

A/ Czynności po stwierdzeniu kradzieży:

Sposób działania:

- zabezpieczyć miejsce zdarzenia przed osobami trzecimi, nic nie ruszać, nie dotykać sprzętu i nie sprzątać w miejscu przestępstwa aby nie zatrzeć śladów;
- powiadomić Rektora Uczelni lub Kanclerza;
- natychmiast zgłosić wypadek Policji;
- ograniczyć poruszanie się pracowników po obiekcie;
- przekazać Policji karty informacyjne skradzionych przedmiotów;
- określić wstępne szkody, jeżeli jest to możliwe.

B/ Powołanie komisji i zarządzenie skontrolowania miejsca kradzieży w celu ustalenia pełnych strat.

4.2. Procedura działania w przypadku aktów wandalizmu i rozruchów ulicznych.

Ochrona obiektów Uczelni przed aktami wandalizmu w czasie rozruchów ulicznych jest niezwykle trudna. Niemal niemożliwe jest objęcie rozruchów bezpośrednią kontrolą i zapewnienie obiektom całkowitej ochrony. Akty wandalizmu mogą polegać na podpalaniu oraz niszczeniu obiektów i mienia Uczelni dla spełnienia jakiegoś żądania lub zakłócenia normalnej pracy. Zagrożenie tego rodzaju może objawiać się poprzez: wtargnięcie tłumu, wrzucaniem przez okna przedmiotów wybuchowych, żrących, zapalających itp.

W przypadku wystąpienia wandalizmu i rozruchów ulicznych należy:

- zamknąć wszystkie pomieszczenia (drzwi i okna) i nikogo nie wypuszczać (wpuszczać) do czasu uspokojenia sytuacji, obserwować teren i stan zagrożenia;
- zawiadomić Kierownictwo Uczelni i Policję, a w razie konieczności Straż Pożarną przygotować pracowników do zapobiegania skutkom tych ataków np. gaszenie wzniesionych pożarów w zarodku.

4.3. Procedura działania w przypadku wystąpienia katastrofy budowlanej.

W przypadku zagrożenia wystąpienia katastrofy budowlanej i opuszczania obiektu należy:

- wyłączyć instalację:
  - gazową;
  - elektryczną;
  - wodną;
- zabrać ze sobą podstawową dokumentację najcenniejsze mienie w miarę możliwości.

Kierujący akcją ratowniczą (administrator budynku) sprawdza:

- czy wszyscy opuścili budynek;
- zabezpiecza teren katastrofy;
- zbiera informacje o osobach, które pozostały w budynku;
- poszkodowanym zabezpiecza możliwość pomocy medycznej;
- współpracuje z wyspecjalizowanymi służbami ratowniczymi.

Po przybyciu do obiektu służb ratowniczych kierujący dotychczas akcją ratowniczą (administrator budynku) przekazuje wszystkie informacje dotyczące zdarzenia, a także plan sytuacyjny obiektu kierującemu służbami ratowniczymi.

4.4. Procedury zabezpieczenia cyberprzestrzeni uczelni.

4.4.1. Kompleksowe zabezpieczenie sieci teleinformatycznej.

4.4.1.1 Bezpieczeństwo sieci lokalnej.

Na styku sieci lokalnej z Internetem instaluje się specjalizowane urządzenia i oprogramowanie do ochrony sieci.

- Firewall – administrator ma możliwość zdefiniowania wielu różnych zestawów reguł określających jaki ruch powinien być przez firewall przepuszczany a jaki blokowany. Pozwala także na ustalenie np. innych zasad filtrowania ruchu w godzinach pracy, innych w godzinach popołudniowych, a jeszcze innych w dni wolne od pracy.
- IPS – (ang. Intrusion Prevention System) system Intrusion Prevention wykorzystuje technologię wykrywania i blokowania ataków ASQ (Active Securite Qualification). Analizie w poszukiwaniu zagrożeń i ataków poddawany jest cały ruch sieciowy od trzeciej (warstwa sieciowa) do siódmej (warstwa aplikacji) warstwy modelu OSI. Kontroli poddawane są nie tylko poszczególne pakiety, ale także połączenia i sesje.
- Serwer VPN (ang. Virtual Private Networks) – pozwala na tworzenie bezpiecznych połączeń, tzw. kanałów VPN. Kanały VPN mogą być tworzone pomiędzy użytkownikami pracującymi w terenie (tzw. zdalnymi użytkownikami) a siedzibą firmy lub pomiędzy centralą a oddziałami firmy.
- Ochrona antywirusa – na obecność wirusów sprawdzana jest poczta przychodząca, wychodząca, odwiedzane strony, pobierane pliki.
- Ochrona przed spamem
- Filtrowanie URL – filtr URL może być ustawiony dla wszystkich lub wybranych grup użytkowników definiowanych przez administratora. Dodatkowo określone filtry mogą działać tylko w wyznaczonych godzinach, dzięki czemu użytkownicy mogą np. w godzinach popołudniowych mieć zapewniony szerszy dostęp do Internetu niż w czasie godzin pracy.

4.4.1.2 Bezpieczeństwo sieci bezprzewodowej.

Sieć bezprzewodowa zawsze narażona jest na atak zarówno z zewnątrz, ze strony osób nieuprawnionych, starających się skorzystać z jej zasobów lub zaatakować jej elementy, jak i od wewnątrz albo ze strony użytkowników, którzy mogą starać się nadużyć swoich uprawnień.

Zagrożenia:

- Odczytanie transmisji bezprzewodowej – dane wysyłane w sieci bezprzewodowej są bardzo łatwe do podsłuchania, dlatego niezbędne jest zabezpieczenie ich poprzez szyfrowanie.
- Nakłonienie użytkownika by podłączył się do niezauważanego urządzenia.

Użytkownicy uczelnianej sieci komputerowej mają możliwość łączenia się z Internetem za pośrednictwem sieci bezprzewodowej.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa szyfrowanej sieci urządzenia dostępne (Access point, AP), z których korzysta uczelnia spełniają określone wymagania techniczne. Urządzenia te funkcjonują w chronionej, dedykowanej podsieci. Dostęp do sieci bezprzewodowej wymaga uwierzytelnienia. Dzięki istnieniu zaufanej struktury serwerów RADIUS nie jest możliwe korzystanie z sieci przez nieuprawnione osoby. RADIUS współpracuje w tym zakresie z dedykowanym systemem uwierzytelniania Open LDAP. Dostęp do sieci PWSTE-GUEST jest ograniczony czasowo oraz oferuje tylko podstawowe usługi sieciowe. W razie zagrożenia sieć zostanie wyłączona.

4.5.2 Podstawy ochrony komputera w sieci.

Mówiąc o ochronie komputera w sieci stwierdzamy, że chroniąc komputer, chronimy przede wszystkim zawarte w nim informacje oraz uniemożliwiamy wykorzystanie go przez inne osoby. Zapewnienie bezpieczeństwa zasobom komputerowym to ciągły proces, którego podstawowe elementy to:

- Bezpieczna instalacja;
- Dodatkowe zabezpieczenia.

4.5.2.1 Bezpieczna instalacja

Na tym etapie, aby dobrze przygotować system, wykonuje się m. in. poniższe czynności:

- Instalacja oprogramowania pochodzące z legalnego źródła, jak najbardziej aktualne
- Odpowiednio skonfigurowane i zabezpieczone połączenie z Internetem, w szczególności, gdy łączymy się bezprzewodowo;
- Stworzenie i zabezpieczenie wszystkich kont użytkowników, a w szczególności zabezpieczenie hasłem konta z uprawnieniami administracyjnymi;
- Ograniczenie listę uruchamianych usług, z których korzystamy za pomocą sieci minimum;
- Włączenie automatyczne aktualizacji używanych programów, w szczególności systemu operacyjnego;
- Włączenie podstawowych zabezpieczeń systemu, np. zapora sieciowa wbudowana w system operacyjny (lub instalacja alternatywnych rozwiązań);
- Odpowiednia konfiguracja używanych programów (np. przeglądarki internetowej, programu pocztowego).

4.5.2.2 Dodatkowe zabezpieczenia

Stosowanie dodatkowych rozwiązań (głównie programowych) zabezpieczających zasoby komputerowe takich jak:

- Zapora sieciowa (firewall);
- Oprogramowanie antywirusowe;
- Oprogramowanie antyszpiegowskie i antyreklamowe;
- Oprogramowanie antyspamowe;

Ponadto, aby skuteczniej chronić zasoby komputerowe stosuje się m. in.:

- Rozwiązanie uwierzytelniające, w tym przede wszystkim bezpieczne hasła dostępu;
- Rozwiązania filtrujące;
- Rozwiązania archiwizujące;
- Rozwiązania szyfrujące.

UWAGA: WSZELKIE ZAUWAŻONE NIEPRAWIDŁOWOŚCI W FUNKCJONOWANIU SIECI TELEINFORMATYCZNEJ ZGŁASZAĆ DO DZIAŁU INFORMATYKI UCZELNI.

INSTRUKCJA ALARMOWA

w przypadku zgłoszenia o podłożeniu lub znalezieniu ładunku wybuchowego w obiekcie uczelni.

I. ALARMOWANIE.

1. Osoba, która przyjęła zgłoszenie o podłożeniu ładunku wybuchowego, albo zauważyła w obiekcie przedmiot niewiadomego pochodzenia, mogący być ładunkiem wybuchowym, jest obowiązana o tym powiadomić:

A. Rektora PWSTE – 606 279 385

B. Policję – tel. Centrala : 47 824 13 99 , Oficer dyżurny : 47 824 13 10 lub 997,

C. Zawiadamiając Policję, należy podać:

- treść rozmowy ze zgłaszającym o podłożeniu ładunku wybuchowego, którą należy prowadzić wg wskazówek załączonych do instrukcji;
- miejsce i opis zlokalizowanego przedmiotu, który może być ładunkiem wybuchowym;
- numer telefonu, z którego prowadzona jest rozmowa i swoje nazwisko;
- uzyskać od Policji potwierdzenie przyjętego powyższego zawiadomienia.

II. AKCJA POSZUKIWAWCZA ŁADUNKU WYBUCHOWEGO PO UZYSKANIU INFORMACJI O JEGO PODŁOŻENIU.

1. Do czasu przybycia Policji akcją kieruje administrator obiektu, a w czasie jego nieobecności osoba przez niego upoważniona.
2. Kierujący akcją zarządza, aby użytkownicy pomieszczeń dokonali sprawdzenia, czy w tych pomieszczeniach znajdują się:
  - przedmioty, rzeczy, urządzenia, paczki itp., których wcześniej nie było i nie wniesli ich użytkownicy pomieszczeń (a mogły być wniesione i pozostawione przez inne osoby, np. interesantów);
  - ślady przemieszczania elementów wyposażenia pomieszczeń;
  - zmiany w wyglądzie zewnętrznym przedmiotów, rzeczy, urządzeń, które przedtem w pomieszczeniu były oraz emitowane z nich sygnały (np. dźwięki mechanizmów zegarowych, świejące elementy elektroniczne itp.).
3. Pomieszczenia ogólnodostępne takie, jak: korytarze, klatki schodowe, holle, windy, toalety, piwnice, strychy itp. oraz najbliższe otoczenie zewnętrzne obiektu powinno być sprawdzone przez administratorów obiektu lub ochrony.
4. Zlokalizowanych przedmiotów, rzeczy, urządzeń, których – w ocenie użytkowników obiektu – przedtem nie było, a zachodzi podejrzenie, iż mogą to być ładunki wybuchowe, nie wolno dotykać. O ich umiejscowieniu należy natychmiast powiadomić Rektora PWSTE i Policję.
5. W przypadku, gdy użytkownicy pomieszczeń faktycznie stwierdzą obecność przedmiotów (rzeczy, urządzeń), których wcześniej nie było lub zmiany w wyglądzie i usytuowaniu przedmiotów stale znajdujących się w tych pomieszczeniach, należy domniemywać, iż pojawienie się tych przedmiotów lub zmiany w ich wyglądzie i usytuowaniu mogły nastąpić na skutek działania sprawy podłożenia ładunku wybuchowego.
W takiej sytuacji kierujący akcją może wydać decyzję ewakuacji osób z zagrożonego obiektu przed przybyciem Policji.
6. Należy zachować spokój i opanowanie, aby nie dopuścić do przejawów paniki.

III. AKCJA ROZPOZNAWCZO – NEUTRALIZACYJNA ZLOKALIZOWANYCH ŁADUNKÓW WYBUCHOWYCH.

1. Po przybyciu do obiektu policjanta lub policyjnej grupy interwencyjnej Rektor PWSTE powinien przekazać im wszelkie informacje dotyczące zdarzenia oraz wskazać miejsca zlokalizowanych przedmiotów, rzeczy, urządzeń obcego pochodzenia i punkty newralgiczne w obiekcie.
2. Policjant lub dowódca grupy policjantów przejmuje kierowanie akcją, a administrator obiektu winien udzielić mu wszechstronnej pomocy podczas jej prowadzenia.
3. Na wniosek policjanta, kierującego akcją, Rektor PWSTE podejmuje decyzję o ewakuacji

użytkowników i innych osób z obiektu - o ile wcześniej to nie nastąpiło.

4. Identyfikacją i rozpoznawaniem zlokalizowanych przedmiotów, rzeczy, urządzeń obcych oraz neutralizowaniem ewentualnie podłożonych ładunków wybuchowych zajmują się uprawnione i wyspecjalizowane ogniwa organizacyjne Policji, przy wykorzystaniu specjalistycznych środków technicznych.

5. Policjant kierujący akcją, po zakończeniu działań, przekazuje protokolarnie obiekt Rektorowi PWSTE – wzór protokołu w załączeniu.

IV. POSTANOWIENIA KOŃCOWE.

1. Osobom przyjmującym zgłoszenie o podłożeniu ładunków wybuchowych oraz administratorom obiektu nie wolno lekceważyć żadnej informacji na ten temat i każdorazowo powinni powiadomić o tym Policję, która z urzędu dokonuje sprawdzenia wiarygodności każdego zgłoszenia.

2. Rektor PWSTE powinien na bieżąco organizować szkolenie personelu w zakresie niniejszej instrukcji oraz winien dysponować planami:

➤ ewakuacji i architektonicznym obiektu, w tym rozmieszczenia punktów ewakuacyjnych takich, jak węzły energetyczne i wodne, które udostępnia na żądanie policjanta kierującego akcją. Policja udziela pomocy w realizacji takiego szkolenia.

3. Rektor PWSTE winien podejmować wszelkie kroki, zmierzające do fizycznej i technicznej ochrony obiektu, uniemożliwiającej podkładanie w nim ładunków wybuchowych.

4. Z treścią niniejszej instrukcji należy zapoznać wszystkich pracowników PWSTE.

..... dn. ....
.....
.....

PROTOKÓŁ Nr .....
z przeprowadzonego rozpoznania minersko – pirotechnicznego
w dniu .....

W godzinach od ..... do ..... przeprowadzono rozpoznanie minersko – pirotechniczne w
.....

I. Zakres przeprowadzonego rozpoznania : .....
.....
.....
.....
.....

II. Wyniki i wnioski z wykonanego rozpoznania : .....
.....
.....
.....
.....

III. Obiekt, teren po zakończeniu rozpoznania o godz. ....
przekazano .....

.....
Dowódca rozpoznania

.....
Przyjmujący obiekt, teren

UWAGI : .....
.....
.....
.....
.....
.....

WSKAZÓWKI DO PROWADZENIA ROZMOWY ZE ZGŁASZAJĄCYM
O PODŁOŻENIU „BOMBY”.

1. Rozmowę prowadzić spokojnie i uprzejmie. Rozmówca (osoba odbierająca informację) powinna starać się podtrzymywać rozmowę, przedłużając czas jej trwania.

2. W trakcie rozmowy dążyć do uzyskania możliwie jak największej ilości informacji o zgłaszającym i posiadanej przez niego wiedzy o terenie lub obiekcie zamachu oraz o podłożonym ładunku wybuchowym.

W tym celu zadawać następujące pytania:

- gdzie podłożono bombę ?
- dlaczego bomba została podłożona ?
- jak ona wygląda ?
- kiedy nastąpi wybuch ?
- jakie warunki muszą być spełnione by nie doszło do wybuchu bomby ?

Pytania powyższe i inne uzależnione będą od konkretnej sytuacji.

3. Zgłaszającemu uświadomić możliwość spowodowania śmierci lub zranień osób postronnych w wyniku wybuchu.

TREŚĆ ZGŁOSZENIA : .....

DATA I GODZINA ZGŁOSZENIA : .....

PLEĆ I WIEK ZGŁASZAJĄCEGO: .....

GŁOS I JEZYK ZGŁASZAJĄCEGO : .....

ODGŁOSY W TLE ROZMOWY : .....

UWAGI DODATKOWE : .....

POWIADOMIĆ NATYCHMIAST :

1. ADMINISTRATORA

2. POLICJĘ

Centrala : 47 824 13 99

Oficer dyżurny : 47 824 13 10 lub 997

ZGŁOSZENIE PRZYJAŁ : .....

TELEFONY ALARMOWE

Pogotowie Ratunkowe	- 999
Straż Pożarna	- 998
Policja	- 997
Straż Miejska w Jarosławiu	- 986
Pogotowie Gazowe	- 992
Pogotowie Energetyczne	- 991
Pogotowie Wodno – Kanalizacyjne	- 994
Ogólnoeuropejski numer alarmowy	- 112 /dla telefonów stacjonarnych i komórkowych/
Szpitalny Oddział Ratunkowy	- 16 624 50 88, 16 624 50 86
Miejskie Centrum Zarządzania Kryzysowego	- 16 624 87 66
Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego	- 16 624 62 31
Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego	- 987